

Sveriges regionala dynamik. Historiska trender och framtidens utmaningar

Kerstin Enflo
Martin Henning
Hans Westlund

Regionalekonomiska skillnader och varierad befolkningsutveckling har under lång tid präglat Sveriges samhällsdynamik. Genom en historisk analys från 1860-talet och framåt visar denna rapport hur regional ojämlikhet i Sverige tidvis har ökat och tidvis har minskat. Den ekonomiska tillväxten har sedan 1980 främst gynnat större regioner i ekonomisk- och befolkningsbemärkelse, medan mindre områden halkat efter. Denna trend, som också varit internationell, började dock avta runt 2015. I rapporten belyses tre tänkbara faktorer bakom utvecklingen: nya digitala möjligheter, investeringar i grön omställning och förändrade flyttmönster till följd av pandemin. Dessutom diskuteras hur skattesystemet kan anpassas till att stödja lokalsamhällen som bidrar till landets produktivitetsutveckling, även om bidraget inte följer den traditionella synen på var arbetskraften är bokföringsmässigt skriven.

Kerstin Enflo, Lunds universitet
Martin Henning, Göteborgs universitet
Hans Westlund, KTH

SNS ANALYS | En stor del av den forskning som bedrivs är vid sin publicering anpassad för vetenskapliga tidskrifter. Artiklarna är ofta teoretiska och inomvetenskapligt specialiserade. Det finns emellertid mycket forskning, framför allt empirisk och policyrelevant sådan, som är intressant för en bredare krets. Målet med SNS Analys är att göra denna forskning tillgänglig för beslutsfattare i politik, näringsliv och offentlig förvaltning och bidra till att forskningen når ut i medierna. Finansiellt bidrag har erhållits från Jan Wallanders och Tom Hedelius Stiftelse. Författarna svarar helt och hållet för analys, slutsatser och förslag.

»Stora och växande regionala klyftor kan leda till ekonomiska, sociala och demokratiska utmaningar.«

Inledning: Vikten av att studera regionala skillnader¹

Regionala ojämlikheter är intressanta på många sätt, och en viktig samhällsfråga att studera. De berör aspekter av både ekonomisk tillväxt och social sammanhållning. Att olika regioner i ett land uppvisar ekonomiska skillnader i produktivitet och tillväxt är i sig inte särskilt förvånande. Under både ekonomisk tillväxt och tillbakagång skapas regionala ojämlikheter. Snarare är det svårt att tänka sig ett regionalt system där alla regioner utvecklas i jämn takt hela tiden. Regionalekonomiska skillnader uppstår till exempel eftersom vissa regioner har specifika resurser, såsom naturtillgångar, humankapital och infrastruktur, som kan vara en tillgång eller belastning beroende på efterfrågan vid en given tid. Geografiska skillnader i befolknings-tillväxt är också något som vi kan förvänta oss över tid.

Samtidigt kan stora och växande regionala klyftor leda till ekonomiska, sociala och demokratiska utmaningar. En obalans mellan var ekonomiskt värde produceras och var befolkningen bor kan också vara problematiskt ur ett vidare samhällsperspektiv. Det kan leda till spända diskussioner rörande den regionala omfördelningens principer. På senare tid har det inom de ekonomiska disciplinerna uppstått en debatt om platser som dagens samhällsutveckling på många sätt »dragit ifrån« (Rodríguez-Pose, 2018). En poäng som framförs i denna litteratur är att negativ ekonomisk struktur-omvandling i vissa regioner, med åtföljande demografiska förändringar, kan skapa en känsla av utanförskap. Detta kan i sin tur skapa regionala politiska och ekonomiska spänningar. Det är med andra ord viktigt att kontinuerligt följa om ojämlikheter i det regionala systemet ökar, minskar eller är stabila.

Syftet med denna rapport är därför att analysera hur regionala ekonomiska och befolkningsmässiga skillnader utvecklats i Sverige över lång tid. Både långsiktiga trender och de senaste årens utveckling behandlas. Efter en historisk tillbakablick på utvecklingsmönstren ända tillbaka till 1860-talet fördjupas beskrivningen genom analys av data på kommunnivå, men ur ett lite kortare tidsperspektiv. För att diskutera källorna till en förändrad svensk regional utvecklingsdynamik efter pandemin fokuserar diskussionen

---

1. Författarna tackar professor Bo Malmberg (Stockholms universitet) och Charlotte Pauli (SNS) för konstruktiva kommentarer. Författarna vill också rikta ett tack till Kent Eliasson (Tillväxtanalys) för medgivande att använda figurerna 8 och 9 i denna rapport. Dessa figurer är hämtade ur Eliasson och Westlund (2024).

»De historiska jämförelserna ger perspektiv på utvecklingens kraft.«

slutligen på ett antal nya företeelser som skulle kunna driva den framtida utvecklingen i en mer utjämnande riktning: nya flyttmönster, distansarbete, *co-working* och nylokaliseringar i samband med det som kallats industrins gröna omställning.

Den longitudinella analys av data från Statistiska centralbyrån som sammanställts för denna rapport visar att de regionala ekonomiska skillnaderna har ökat i Sverige sedan 1980-talet. Utvecklingen i Sverige har under senare decennier karaktäriserats av regionalekonomisk *divergens*. I dag är den regionalekonomiska ojämlikheten tillbaka på 1930-talets nivå (se även Enflo, 2016). BRP-utvecklingen har också följts av ökande skillnader i befolkningens geografiska koncentration. De historiska jämförelserna ger perspektiv på utvecklingens kraft.

Sammantaget belyses i rapporten den »dubbla divergens« som karaktäriserat svensk regionalekonomisk utveckling sedan 1980-talet. Växande delar av landet har dragit ifrån både i termer av BRP per capita och befolkningstäthet, medan de regioner som tappat tillväxt även tappat befolkning relativt sett. Denna kombination av trender har vi sett en gång tidigare, på 1930-talet. Sverige är långt ifrån ensamt i Europa om att ha uppvisat dessa drag (Rosés och Wolf, 2018).

Samtidigt har historiska trender brutits förr. Analysen i rapporten visar att den dubbla divergenstrend som rått sedan 1980-talet började avmattas någon gång runt 2015. Den regionalekonomiska utvecklingen, med efterföljande förändringar i arbets-, pendlings- och lokaliseringmönster, kan vara på väg in i en ny fas efter pandemin. Pandemin orsakade sannolikt inte denna ändring, men blev en katalysator för teknologiska och sociala förändringsförlopp som redan var i vardande.

De senaste årens avmattning i den regionala ojämlikheten är speciellt intressant. Den illustrerar en principiell poäng: ekonomin utvecklas inte deterministiskt utan bygger på sociala förändringsförlopp som i begränsad omfattning följer de ekonomiska prognosmodellernas lagar och antaganden. Den avmattning i den regionala divergensen som vi nu observerar var inte något som förutsågs i breda kretsar. Tvärtom släppte både Statistiska centralbyrån SCB och Långtidsutredningen 2015 högst rimliga prognoser som förutspådde »... en fortsättning på tidigare regionala utvecklingsmönster med en stark storstadskoncentration och en svagare utveckling i landets perifera och avlägset belägna delar«. De bedömde att kommunerna i Kalmar län och i Norrbottens, Jämtlands och Västerbottens län var särskilt utsatta (Långtidsutredningen, 2015, s. 201).²

De regionala skillnadernas politik och dynamik

Ämnet för denna rapport är i sig långt ifrån nytt. Akademiskt sett är regionala ekonomiska skillnader ett närmast klassiskt studieområde. Några svenska exempel är Persson (1997), DeJuan m.fl. (2012), Enflo m.fl. (2014a, b), Holm m.fl. (2013), Eliasson och Westerlund (2018) och Collin m.fl. (2019). Det är heller inte nytt ur en politisk synvinkel. Lokaliseringspolitik, som snart omformulerades till regionalpolitik, infördes i Sverige 1965. Fram till

2. En av författarna till denna rapport, Hans Westlund, deltog i referensgruppen för den regionalpolitiska bilagan till Långtidsutredningen 2015.

»Samtidigt är det svårt att definiera exakt vad som är regionalpolitik, både i Sverige och i EU. Det finns nästan inget offentligt utgiftsområde som inte har geografiska dimensioner.«

2001 genomfördes en rad regionalpolitiska utredningar och utvärderingar, exempelvis inom Expertgruppen för forskning om regional utveckling (ERU), Statens institut för regionalforskning (SIR) och Långtidsutredningen. Därefter har politikområdet funnits kvar i olika former. Analyser av den regionala utvecklingen har gjorts av myndigheten Tillväxtanalys och vid universiteten, men någon ny regionalpolitisk utredning har inte tillsatts förrän i slutet av 2024.

Den svenska regionalpolitiken, eller regionala utvecklingspolitiken, är idag till stora delar sammanflätad med EU:s regionalpolitik. *Tillväxtverket* är ett exempel på en myndighet inom detta område. I den »lilla« bemärkelsen består den svenska regionalpolitiken av utgiftsområde 19 i statens budget, men det är ett ytterst marginellt utgiftsområde: 3 miljarder kronor 2024 (prognos i skrivande stund), jämfört med exempelvis försvarets 129 miljarder. Samtidigt är det svårt att definiera exakt vad som är regionalpolitik, både i Sverige och i EU. Det finns nästan inget offentligt utgiftsområde som inte har geografiska dimensioner.

Sammantaget investerar de europeiska ekonomierna idag stora summor i regionalpolitiska åtgärder – dels var för sig, dels som delar av EU:s omfattande regionalekonomiska initiativ, även kallad sammanhållningspolitiken. I Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (i dagligt tal kallat »Lissabonfördraget«) artikel 174, skriver man: »För att främja en harmonisk utveckling inom hela unionen ska denna utveckla och fullfölja sin verksamhet för att stärka sin ekonomiska, sociala och territoriella sammanhållning. Unionen ska särskilt sträva efter att minska skillnaderna mellan de olika regionernas utvecklingsnivåer och eftersläpningen i de minst gynnade regionerna.« Brett definierad är regionalpolitiken EU:s näst största utgiftsområde. Medlen fördelas genom fyra så kallade fonder till en mycket lång rad åtgärdsområden, exempelvis infrastruktur, miljö- och klimatåtgärder samt jobb- och kompetensutveckling.

En regionalpolitik kan inte ha som realistiskt mål att de ekonomiska skillnaderna mellan regioner ska utjämnas helt, inte heller de lokala ekonomiska möjligheterna för individer i regionerna. Däremot kan delar av regionalpolitiken, till exempel genom EU:s initiativ, verka för att de ekonomiska skillnaderna inte ska bli *för* stora.

Avvägningarna som ligger bakom formulerandet av en regionalpolitisk ansats är dock inte självklara. Å ena sidan kan regionala ojämlikheter resultera i sociala spänningar. Å andra sidan kan det finnas fördelar med att ha en allt större del av ekonomin samlad till en enda eller få ekonomiskt framgångsrika regioner, om det möjliggör fördelaktiga agglomerationseffekter. I enskilda branscher kan det finnas fördelar med regional samlokalisering till täta miljöer, till exempel bildande av en pool av kvalificerad arbetskraft samt närhet till leverantörer och kunder (det som ofta kallas för »Marshallianska« fördelar). Branschkluster kan finnas även i större städer. Agglomerationseffekter är dock inte bara förknippade med fördelar, då priser och löner tenderar att stiga när den ekonomiska aktiviteten intensifieras i en region och det blir svårare att få tag på bostäder så att arbetskraften måste pendla längre.³

3. En utförlig beskrivning av agglomerationsfördelar och -nackdelar på svenska finns till exempel i Henning m.fl. (2010).

»Förutsättningarna för den regionala utvecklingen i verkligheten ändras ständigt, och ibland på ganska överraskande sätt.«

Men väldigt små regionala skillnader har också sina problem, eller snarare, så kan de vara en indikation på något problematiskt i ekonomin. Om några regioner inte drar ifrån i tillväxt periodvis, trots att vi vet att regioner normalt sett är specialiserade och har mycket olika resursutbud, kanske inte företagen i regionen förmår att göra tillräckligt mycket av sina regionala resursförutsättningar. Likaså tillåter detta inte mekanismer för regional tillväxtspridning att verka över längre sikt (Lundquist och Olander, 2007). Det kan också tyda på en prissättningsproblematik – normalt sett ska ju faktorpriserna mellan regioner skilja sig något, för att tillåta just tillväxtspridning och regional arbetsdelning.

Därför är det svårt att tänka sig att regionala processer av konvergens och divergens har någon förutbestämd slutpunkt eller ens jämvikt, annat än i väldigt teoretiska ekonomiska modeller. Förutsättningarna för den regionala utvecklingen i verkligheten ändras ständigt, och ibland på ganska överraskande sätt. Man får nog därmed acceptera att skillnader i regional produktivitet och befolkning tidvis ökar mellan regioner, speciellt i ekonomiska omvandlingsperioder (Schön, 2000). Men efter starka ökningar bör skillnaderna sedan avta.

Något om de data som används i rapporten

I rapportens empiriska delar fokuserar vi på två indikatorer på regionala ojämlikheters utveckling: dels historiska bruttoregionalprodukter (BRP) på länsnivå, dels befolkningens utveckling i län, kommuner och kommungrupper. Bruttoregionalprodukter är intressanta att studera, eftersom de säger något om produktionens geografi och hur det som produceras i regioner är värderat. Befolkningens fördelning över tid är en viktig parameter. Den säger något om humankapitalets fördelning och därmed indirekt också något om produktionens geografi, och den är en viktig indikator på kommunernas dragningskraft. Andra undersökningar har fokuserat på alternativa indikatorer, till exempel regionala löner eller inkomster, men det är inte fokus i denna rapport (t.ex. Persson, 1997). Vi är främst intresserade av den ekonomiska produktionens och befolkningens geografier.

De siffror rörande historiska bruttoregionalprodukter (BRP) på länsnivå som används i denna rapport sträcker sig tillbaka till 1860-talet. Vissa av dessa historiska data har redovisats i tidigare arbeten (Enflo m.fl. 2014a; Enflo och Missiaia, 2018), men serierna uppdateras kontinuerligt i databasen *The Swedish Historical Regional Accounts (SHRA) 1571–2020* som finns tillgänglig på Ekonomisk-historiska institutionen vid Lunds universitets hemsida.⁴ För att ge en sammanhängande bild av den långsiktiga utvecklingen måste definitioner och mått anpassas så att serierna mäter samma sak över lång tid. Detta gör att de historiska regionala BRP-serierna som presenteras i SHRA skiljer sig något från de BRP-data som presenteras av Statistikmyndigheten SCB för de senaste åren. Bland annat redovisar SHRA uppgifter för de 24 historiska länen, och inte för dagens 21 regioner, vilket

4. Data för 1860–2020 finns tillgängliga på följande hemsida där serierna uppdateras kontinuerligt. Data för åren 2021, 2022 är än så länge preliminära. <https://www.lusem.lu.se/organisation/departement-economic-history/research-departement-economic-history/databases-departement-economic-history/economic-history-data/swedish-historical-regional-accounts-1571-2020>.

innebär att vi beräknat BRP för vissa län baserat på kommunuppgifter från SCB. Definitioner och uppdateringar redovisas i Nilsson m.fl. (2023).

För perioden 1950 och framåt kan vi göra mer detaljerade analyser av den regionala befolkningsutvecklingen i kommunerna fram till idag, i och med att datatillgången är bättre. (Det finns naturligtvis ännu äldre befolkningsdata på olika geografiska nivåer, men här fokuserar vi på 1950-talet och framåt i och med att vi då kan använda moderna kommunindelningar.) Befolkningsdata för svenska kommuner från 1950 och framåt är hämtade ur Statistikmyndigheten SCB:s statistikdatabas.⁵ Data över flyttningar mellan kommuner är hämtade från SCB, Registret över totalbefolkningen, inrikes flyttningar.

En historisk tillbakablick

Sedan industrialiseringen tog fart på 1860-talet har Sverige utvecklats från ett av Europas fattigaste länder till ett av de rikaste. År 1860 hade Sverige ännu inte upplevt sin senaste, och förhoppningsvis sista, period av hungersnöd. Sverige var ett utvandringsland. Skillnaden mot idag är oerhörd – ekonomiskt, institutionellt och socialt. I figur 1 illustreras den BNP-utveckling som Sverige genomgått sedan 1800-talet i fasta priser, i jämförelse med de ledande industriländerna Storbritannien och USA, och i jämförelse med hela världens samlade BNP per capita. Svensk tillväxt tog fart under andra delen av 1800-talet då landet började komma i kapp de ledande industriländerna. Idag är Sverige ett av världens rikaste länder, med BNP per capita som är mer än dubbelt så högt som värdet på världens totala produktion per capita.

Under tillväxtfasen från 1860 har Sverige haft perioder med *konvergens* (minskade regionala skillnader i BRP per capita) och *divergens* (ökande skillnader). Överlag har trenden varit att inkomstskillnaderna minskade från mycket höga nivåer under industrialiseringen i mitten av 1800-talet fram till omkring 1980. Därefter har de regionala skillnaderna återigen ökat. Detta innebär att utvecklingen, i mycket generella termer, har gått från konvergens till divergens.

För att illustrera denna utveckling summerar figur 2 de regionala skillnaderna med hjälp av variationskoefficienten, som är ett mått på spridning: ju högre värde, desto större ojämlikhet. När värdena ökar tyder det på regional divergens (ökade skillnader).⁶ I figur 2 visar vi också hur den regionala ojämlikhetsutvecklingen i regional BRP per capita skiljer sig från ojämlikheten i befolkningstätheten (befolkning per arealenhet landyta).⁷

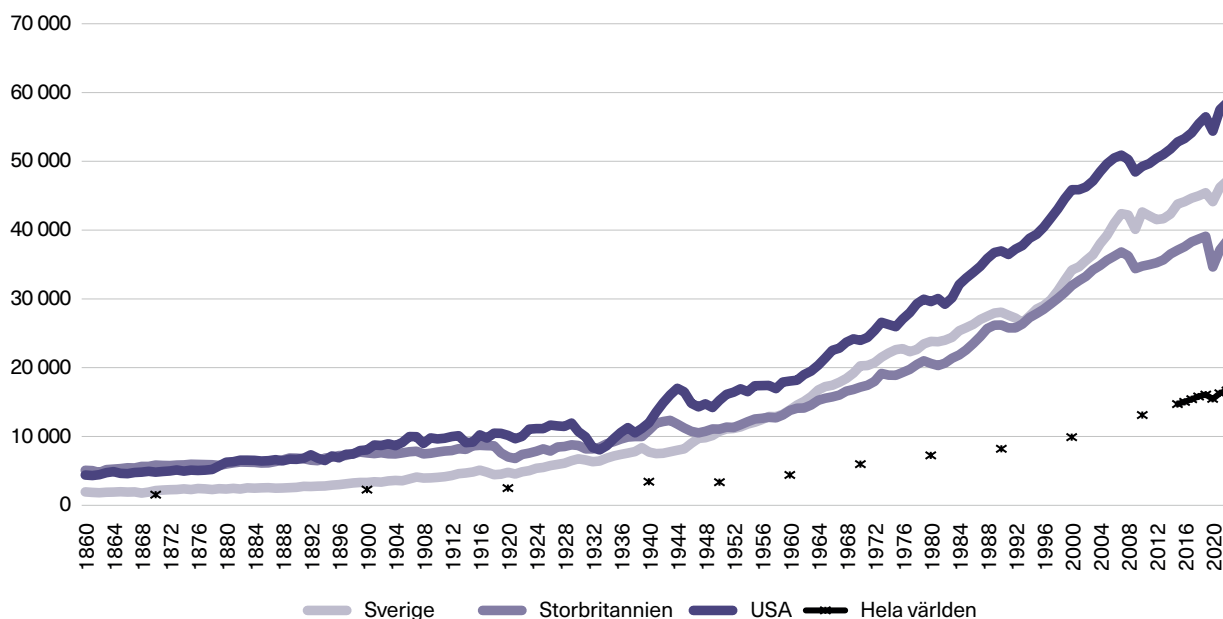
Figur 2 visar att ojämlikheten i befolkningstäthet gradvis ökat sedan 1860-talet, medan ojämlikheten i BRP per capita uppvisat större förändringar och trendbrott. År 1980 var den regionala ekonomiska ojämlikhetsnivån i BRP per capita i Sverige historiskt låg. Under hela efterkrigstiden fram till ungefär 1980 genomgick Sverige en stark regional konvergens.

5. <https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/>.

6. Variationskoefficienten beräknas som standardavvikelsen i distributionen dividerat med dess medelvärde.

7. I materialet presenterar vi data för 24 historiska län. Det innebär att siffror från Västra Götaland och Region Skåne räknats om till de historiska länen Göteborg, Skaraborg och Älvsborg, respektive Malmöhus och Kristianstad län baserat på kommundata.

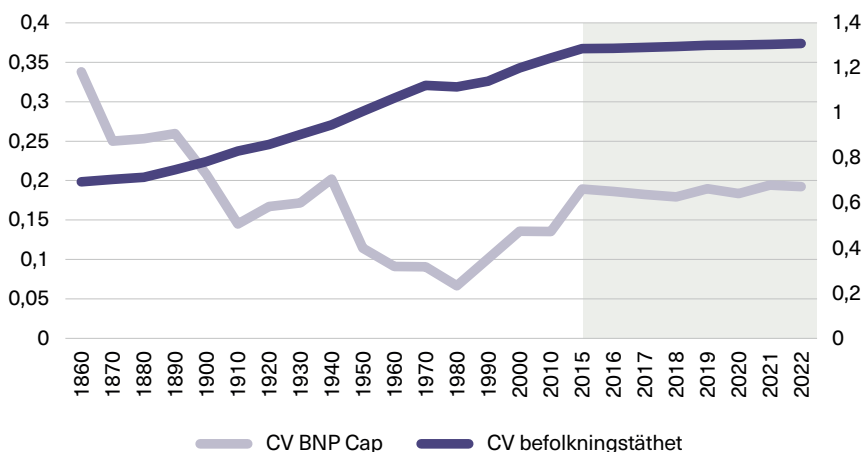
Figur 1. BNP/capita i Sverige per år, fasta priser, 2011 års PPP-justerade dollar.*

* Svenska serier har tagits fram i projektet SHNA.

Källa: Bolt och van Zanden (2025). Sverige: Nilsson m.fl., (2023); Schön och Krantz (2015). Storbritannien: Broadberry m.fl. (2015). USA: Sutch (2006).

Figur 2. Graf över variationskoefficienter (CV) i BRP per capita (vänster axel), befolkningstäthet (höger axel) 1860–2022. 24 historiska län. Notera att tidsskalan visar 10-årsintervaller till och med 2010, och blir årlig från och med 2015. Uppgifterna från SCB som ligger till grund för de senaste årens beräkningar är preliminära för 2022.

Källa: The Swedish Historical Regional Accounts 1571–2020, Enflo m.fl. (2014a), samt uppdateringar och bearbetningar av grunddata från Statistiska centralbyrån i Nilsson m.fl. (2023).

Detta ägde rum under en tid som präglades av de ekonomiska rekordåren på 1950- och 1960-talen och utbyggnaden av den svenska välfärdsmodellen.

Sett till det övergripande sambandet mellan befolkningstäthet och BRP per capita under denna period, sammanföll minskade skillnader i BRP per capita med ökande skillnader i befolkningstäthet under hela perioden fram till 1980. Sambandet kom sig av att BRP per capita tenderade att öka i avfolkningsregioner, medan den avmattades i de regioner där människor flyttade in. Det fanns med andra ord ett negativt samband mellan befolkningstäthet och produktivitet. Migrationen inom och ut från landet bidrog till att minska de regionala ekonomiska klyftorna (se särskilt Enflo, Lundh och Prado, 2014b, för perioden 1860–1940).

Runt 1980 skiftade trenden till en starkt ökande geografisk ojämlikhet i BRP per capita. 1970-talet avslutades med ett antal strukturkriser och avtagande tillväxt. Efter 1980 har ökande skillnader i BRP per capita däremot samexisterat med stigande regionala skillnader i befolkningstäthet. Det betyder att avfolkningsregioner inte längre bibehöll eller ökade sin produktivitet när människor flyttade därifrån. Dessutom ökade BRP per capita i de län som hade den snabbaste inflyttningen. Sambandet mellan befolkningstäthet och produktivitet vände alltså från negativt till positivt. Ett nytt slags regionalt utanförskap skapades där de fattigaste länen halkade efter ekonomiskt, samtidigt som de fortsatte att tappa befolkningsunderlag till de rikare (Enflo, 2016). 1980-talet markerar alltså den vattendelare då den interna migrationen gick från att utjämna de ekonomiska klyftorna till att i stället spä på dem. Denna *dubbla divergens* speglar en utveckling där växande regioner stärks både ekonomiskt och befolkningsmässigt, på bekostnad av områden som halkar efter.

Under denna period såg vi också hur ny informations- och kommunikationsteknologi och en institutionellt mer öppen värld möjliggjorde en begynnande globalisering. Detta ledde till att en del av den regionala arbetsdelning som tidigare organiserades inom landet istället blev internationell, med nya globala värdekedjor som organiserades inom och mellan multinationella företag (Baldwin, 2016). Utvecklingen innebar att delar av den industriella produktion som tidigare legat inom landet kunde outsourcas till låglöneländer. Detta slog hårt mot industritunga län, samtidigt som storstadsläna gynnades av att huvudkontor, kvalificerade tjänster och säljtjänster koncentrerades till större städer.

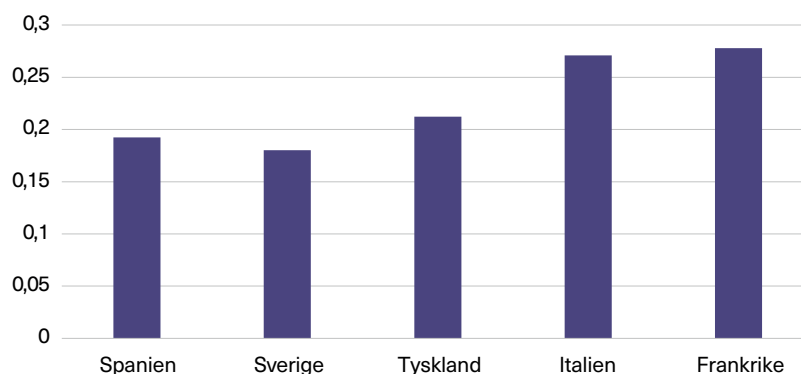
1990-talskrisen blev speciellt viktig i regional tillväxtbemärkelse när sysselsättningen minskade med drygt 560 000 individer.⁸ För många regioner tog det mycket lång tid att återkomma till de anställningstal som rådde före krisen, och några har ännu inte gjort det. Idag är den regionala klyftan ungefär lika stor i Sverige som i Spanien, och bara marginellt lägre än i EU-länder som Tyskland, Italien och Frankrike (figur 3).

Under senare tid går det dock att skönja en avmattning av divergens-trenden, vilket visas i figur 2. Lägg speciellt märke till högerdelen av figuren. Från 2015 beskriver x-axeln utvecklingen *årligen*, medan tiden före 2010 visar utveckling över 10-årsintervall. År 2015 nådde den nutida divergens-trenden som började 1980 sin höjdpunkt. En regional ojämlikhet

»Under senare tid går det dock att skönja en avmattning av divergens-trenden.«

8. Statistikmyndigheten SCB. Se även SHNA, antal sysselsatta.

Figur 3. Variationskoefficienten NUTS 2 i några europeiska länder. Stapeln EU visar den totala variationskoefficienten mellan alla europeiska regioner, mätt på nivå 2 (makroregioner) i EU:s regionala administrativa system (Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques, NUTS).

Källa: våra beräkningar baserat på data i Eurostat: Regional gross domestic product (PPS per inhabitant) by NUTS 2 regions för 2022 (Frankrike från 2021). Purchasing power standard (PPS, EU27 from 2020), per inhabitant.

i termer av BRP per capita etablerades då på en nivå som är jämförbar med 1930-talets. Samtidigt nådde ojämlikheten i befolkningstätheten sin historiskt sett högsta nivå någonsin. Härefter sker dock en tydlig stabilisering. Sedan 2015 har värdena som indikerar regional divergens ekonomiskt och i termer av befolkningsfördelning inte förändrats nämnvärt.

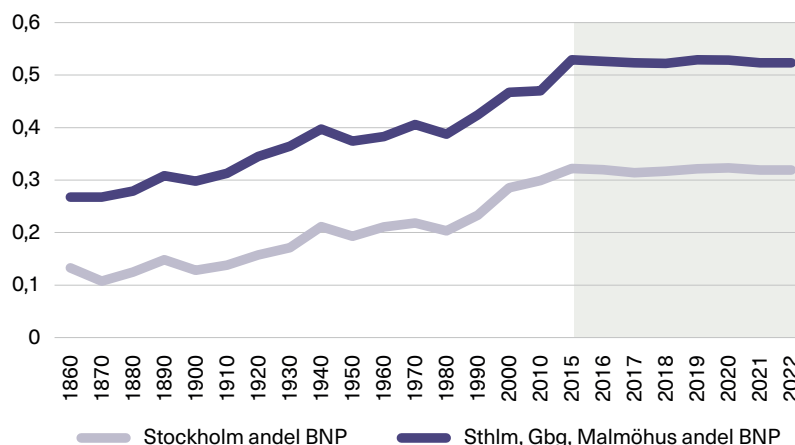
Storstädernas roll i BRP-divergensen

Sedan industrialiseringen har andelen BRP som produceras i storstadslänen ökat gradvis. Figur 4 visar att Stockholms läns BRP som andel av Sveriges totala BNP bara var strax över 10 procent vid 1800-talets slut. Andelen fördubblades till 20 procent 1980. Under 1980-talet och några decennier framåt accelererade utvecklingen. År 2015 producerades en tredjedel av Sveriges BNP i Stockholms län. Dessutom producerades mer än hälften av Sveriges BNP i något av storstadslänen enligt de historiska definitionerna för Stockholms, Göteborgs samt Malmöhus län. Den tidigare nämnda Långtidsutredningen förutspådde att denna utveckling skulle fortsätta fram till 2040, för att då hamna på 62,3 procent av BNP.⁹

Men de data som analyserats för denna rapport visar i stället att en avmattning av denna koncentrationstrend redan ägt rum (figur 4). Sedan 2015 har andelen av rikets BNP producerad i Stockholm eller i storstads-

9. Citat från Långtidsutredningen sidan 200: »År 2040 förväntas 54,3 procent av Sveriges invånare bo i storstadsregionerna Stockholm, Göteborg och Malmö, vilket är en ökning med cirka 10 procentenheter sedan 1990. Andelarna avseende landets beräknade sysselsättning och bruttoregionprodukt 2040 är ännu högre; 55,9 respektive 62,3 procent, vilket alltså indikerar en än större koncentration av den ekonomiska verksamheten. Av Sveriges ekonomiska tillväxt förväntas 70 procent ske i storstadsregionerna, vilket är tre procentenheter mer än under perioden 1993–2011. Av Sveriges ekonomiska tillväxt förväntas 70 procent ske i storstadsregionerna, vilket är tre procentenheter mer än under perioden 1993–2011.«

Figur 4. Storstadslänens andel av BNP. 1860–2022. Notera att tidsskalan visar 10-årsintervaller till 2010, och årsintervall från och med 2015. Uppgifterna avseende 2022 är preliminära. Länsindelningen för Göteborg följer de historiska uppdelningarna.

Källa: The Swedish Historical Regional Accounts 1571–2020, Enflo m.fl. (2014a), samt uppdateringar och bearbetningar av grunddata från Statistiska centralbyrån i Nilsson m.fl. (2023).

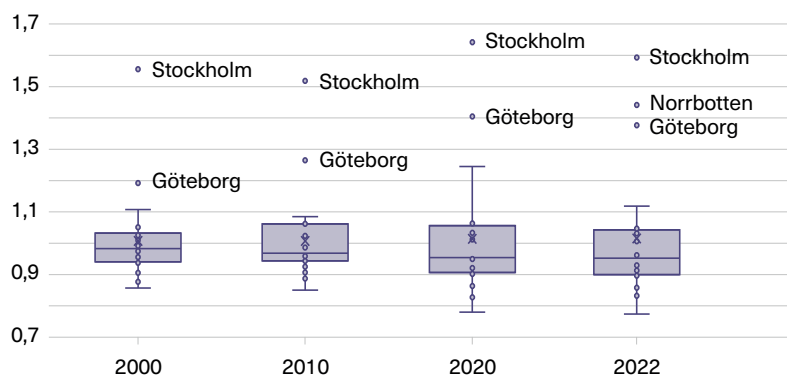
länen varit i det närmaste konstant. (Notera att x-axeln visar 10-års intervaller fram till 2010 för att sedan visa årliga data från 2015.) En närmare analys av utvecklingen visar att det framför allt är Stockholms län som stagnerat, relativt sett riket. Figur 5 visar ett lådagram (boxplot) över den regionala fördelningen av länens BRP per capita. Medan Stockholms län legat kvar i topposition med en BRP per capita som är indexerat till 1,6 (där rikets genomsnitt är 1), det vill säga 60 procent över genomsnittet, har Göteborgs län knappt in från 1,2 till 1,4. Malmöregionen är inte med i denna »topp-liga«. Länet (som vi brutit ur det större Skåne län) placerar sig med 3 procent över genomsnittet i mitten av distributionen.

Den mest anmärkningsvärda utvecklingen har däremot ägt rum i Norrbottens län, som bara låg knappt över snittet år 2000 men som 2022 tagit sig till en andraplats före Göteborg, med en BRP per capita på 44 procent över genomsnittet.¹⁰ Sedan 2000 har Norrbottens län gått från en niondeplats till en andraplats i den regionala BRP-rankingen. Längst ned i rankingen ligger Gotlands län och Södermanlands län (båda på 83 procent av genomsnittet), tillsammans med två historiska län som vi brutit ut från sina större moderna län baserat på kommundata: Älvsborgs län (77 procent) och Kristianstads län (86 procent).

Samtidigt bör det noteras att detta inte rör sig om en regional tävling. Som nämndes i inledningen bör man snarare se att de svenska regionerna kompletterar varandra i ett nationellt system med olika resursuppsättningar, faktorkostnader och belägenheter.

10. Copenhagen Economics (2021, s.21) gör i ett särskilt datauttag från SCB analysen att den direkta gruvnäringen utgör 9 procent av BRP i Norrbotten och Västerbotten. Tillsammans med relaterad tillverkningsindustri är det 20 procent av BRP. Källa: Copenhagen Economics baserat på särskilt uttagna data från SCB, »Bruttonationalprodukt efter region och näringsgren«.

Figur 5. Lådagram, BRP/capita, 24 län åren 2000, 2010, 2020, 2022. y-axeln visar förhållandet till rikets genomsnitt som är normaliserat till 1. Uppdateringar och bearbetningar av grunddata från Statistiska centralbyrån i Nilsson m.fl. (2023). Notera att länsindelningen för Göteborg följer de historiska uppdelningarna och att uppgifterna från SCB som ligger till grund för 2022 års beräkningar är preliminära.

Källa: The Swedish Historical Regional Accounts 1571–2020.

En mer detaljerad bild av lokal befolkningsutveckling i Sverige

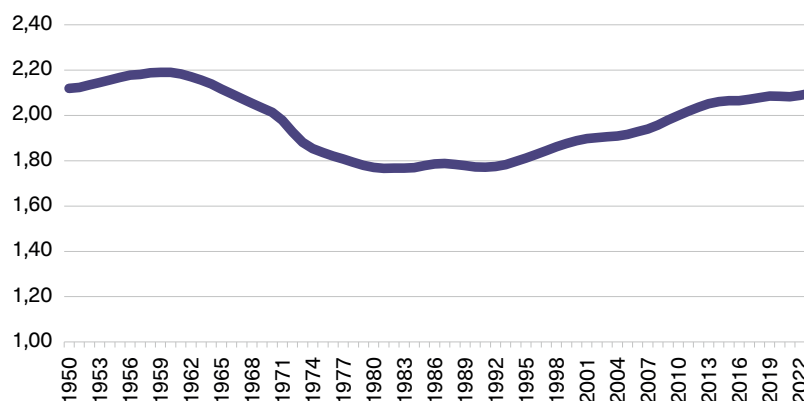
Som en relief till diskussionerna om BRP och befolkningstäthet i länen gör data på mer detaljerad nivå det möjligt att fördjupa bilden av befolkningsutvecklingen i Sveriges kommuner över tid (men framför allt från 1950-talet och framåt på grund av datastrukturernas sammansättning). På så sätt kan man ge en mer mångfacetterad bild av den dubbla divergensens mekanik. I figur 6 tecknas variationskoefficienten för befolkningen i Sveriges kommuner från 1950. Åter igen – högre värden beskriver större variationer i befolkning mellan kommunerna (det vill säga, mer ojämlikhet). Även på kommunnivå känns bilden igen – konvergens under rekordåren, divergens från 1980-talet och en avmattande trend mot senare tid.

Det är dock möjligt att säga mer om mekaniken under och efter denna period. I figur 7 delas utvecklingen sedan 1960 upp i fyra faser, och varje kommuns årliga befolkningsutveckling visas tillsammans med en genomsnittlig trendlinje.¹¹ På x-axeln rangordnas kommunerna efter befolkningsstorlek (i logariterade värden, vilket är konvention i denna typ av grafer), och på y-axeln tecknas befolkningsutveckling per år i kommunerna under perioden.

Perioden 1960–1980 präglades visserligen av en regional ekonomisk konvergens i BRP per capita mellan länen i Sverige (negativ trendlinje), men också av extremt stora befolkningsökningar i några få kommuner och generellt sett stora befolkningsmässiga rörelser i det regionala systemet. Detta illustreras av den stora spridningen mellan kommuner. Observera

11. Vi har även beräknat dessa grafer från draget invandringsöverskott för perioderna 1997–2020 samt 2020–2023. Det resulterar i skillnader i befolkningsförändringens nivåer, men de generella tendenserna förändras inte nämnvärt.

Figur 6. Variationskoefficient över tid, befolkning i kommuner.

Källa: grunddata från Statistikmyndigheten SCB.

speciellt y-axelns skala jämfört med de andra figurerna. Utjämnings-tendenserna kommer av att det inte alls var de största kommunerna som ökade sin befolkning mest, utan framför allt mindre kommuner. Samtidigt behöver dessa mindre kommuner inte vara belägna i riktiga landsbygdsområden. Exempel är kommuner i utkanten av storstäderna som växer från små byar till pendlingsomland. Detta syns tydligt i figur 8, där storstädernas befolkning bara ökade marginellt medan pendlingskommuner registrerade mycket stora positiva befolkningsförändringar. På länsnivå ökade befolkningstätheten totalt sett.

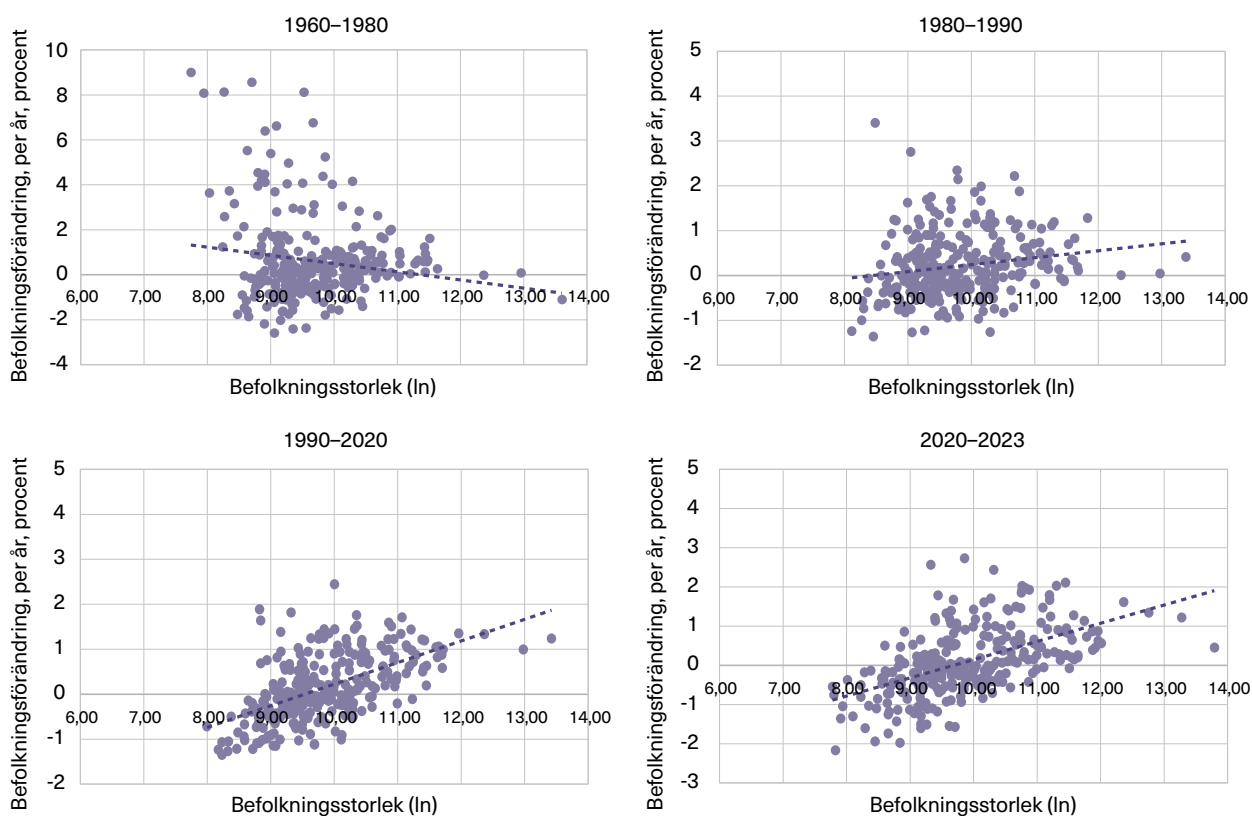
Som noterades ovan präglades decenniet 1980–1990 av lägre turbulenser i det regionala systemet än tidigare perioder. Även figur 6 visar att detta var en befolkningsmässig stabilitetsperiod i kommunerna.

Perioden 1990–2020 blev en tydligare divergensperiod i befolkningshänseende. Kommunernas tillväxttal uppvisar en tydlig divergens, där större kommuner tenderade att ha en högre tillväxt (positiv trendlinje). Storstäderna är viktiga drivkrafter i divergenstendenserna, men inte ensamma eftersom hela fördelningen bidrar till processen. Samtidigt hade storstäderna och deras pendlingskommuner särskilt höga tillväxttal, medan små kommuner minskade ytterligare, vilket framgår i figur 8. Den dubbla divergensens framgångssida drevs alltså främst av storstadsområdena.

Grafen för 2020–2023 i figur 7 visar inte den tydliga avmattning som vi sett i den ekonomiska BNP/capita-divergensen, utan en fortsatt högre befolkningstillväxt i större kommuner. Dock har distributionen ändrats, speciellt med något lägre tillväxt än tidigare bland distributionens allra högsta värden, och högre bland de lägsta. Figur 8 visar att tillväxten för Stockholm har avmattats. Mindre städer och långpendlingskommunerna ökar något jämfört med den tidigare perioden, men landsbygdskommunerna fortsätter sin minskning.

Mer detaljerade data över kommuner bekräftar alltså den konvergens i

Figur 7. Befolkningsutveckling i kommunerna respektive befolkningsstorlek (ln) under olika tidsperioder. x-axeln är logaritmerade värden, vilket innebär att avståndet mellan värdena minskar ju högre värdena blir. Detta är konvention i denna typ av grafer.

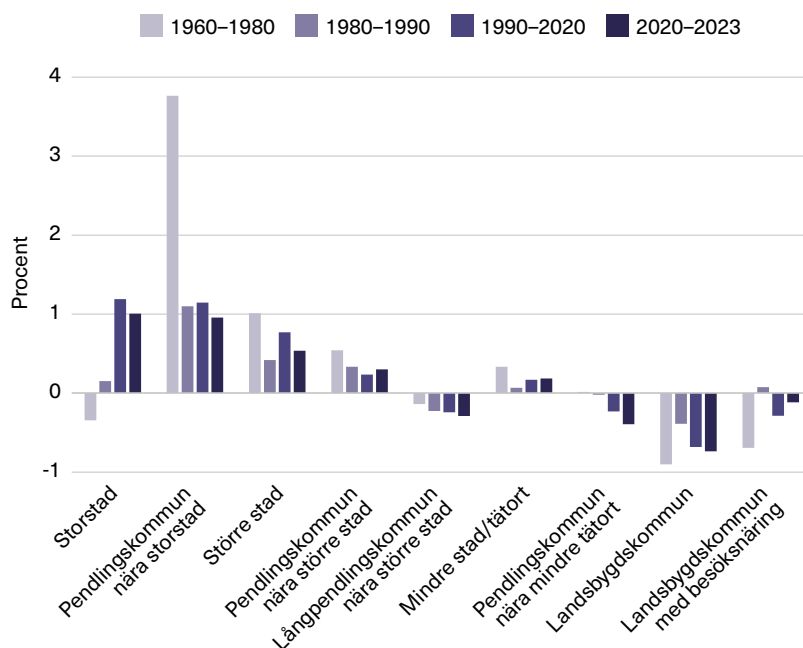

Källa: grunddata från Statistikmyndigheten SCB.

befolkningsutvecklingen som vi sett under rekordåren, följt av en divergens från 1980-talet och fortsatt stora variationer mellan kommuner. Medan större kommuner växer och landsbygdskommuner minskar ser vi också en förbättring av positionen för mindre regionala centra och pendlingskommuner.

Återstoden av rapporten fördjupar tre aspekter som ytterligare kan komma att förändra relationerna mellan landets regioner: förändrade flyttmönster, distansarbete och investeringar i den gröna omställningen.

Figur 8. Befolkningsstillväxt i kommungrupper. Genomsnittlig utveckling i ingående kommuner, oviktade värden.

Källa: grunddata från Statistikmyndigheten SCB.

Flyttmönster, distansarbete och grön omställning

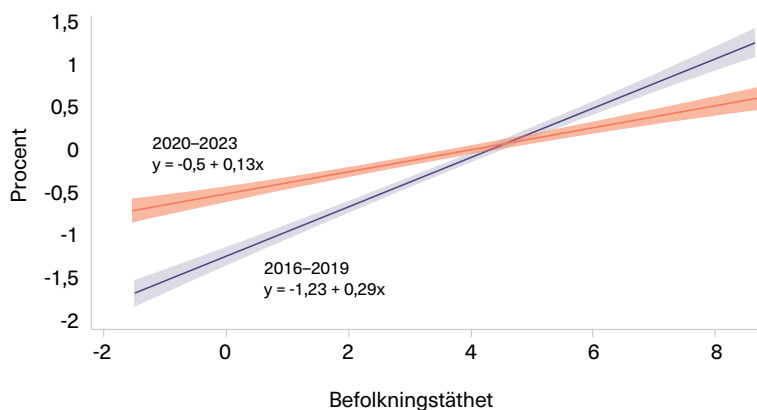
FÖRÄNDRINGAR EFTER PANDEMIN

När vi tittar närmare på perioden från 2016 fram till idag ser vi att korrelationen mellan kommunala nettoflyttal och storlek framför allt är stark i början av perioden, då fler flyttar till större kommuner, medan sambandet försvagas efter pandemin. I figur 9 jämförs perioderna 2016–2019 (före pandemin) och 2020–2023 (under och efter pandemin), och det syns tydligt hur det starka sambandet mellan kommuners folkmängd och inflyttningen försvagas under den senare perioden, där lutningskoefficienten mer än halveras.

Figur 10 illustrerar denna svängning i flyttmönster på kommunnivå i mer detalj. Kartan till vänster visar nettoflyttningar 2016–2019 och mönstret beskriver i stort sett utvecklingen sedan 1980-talets senare del. Den högra kartan över nettoflyttningar 2020–2023 visar istället ett betydligt mer utjämnat flyttmönster geografiskt sett.

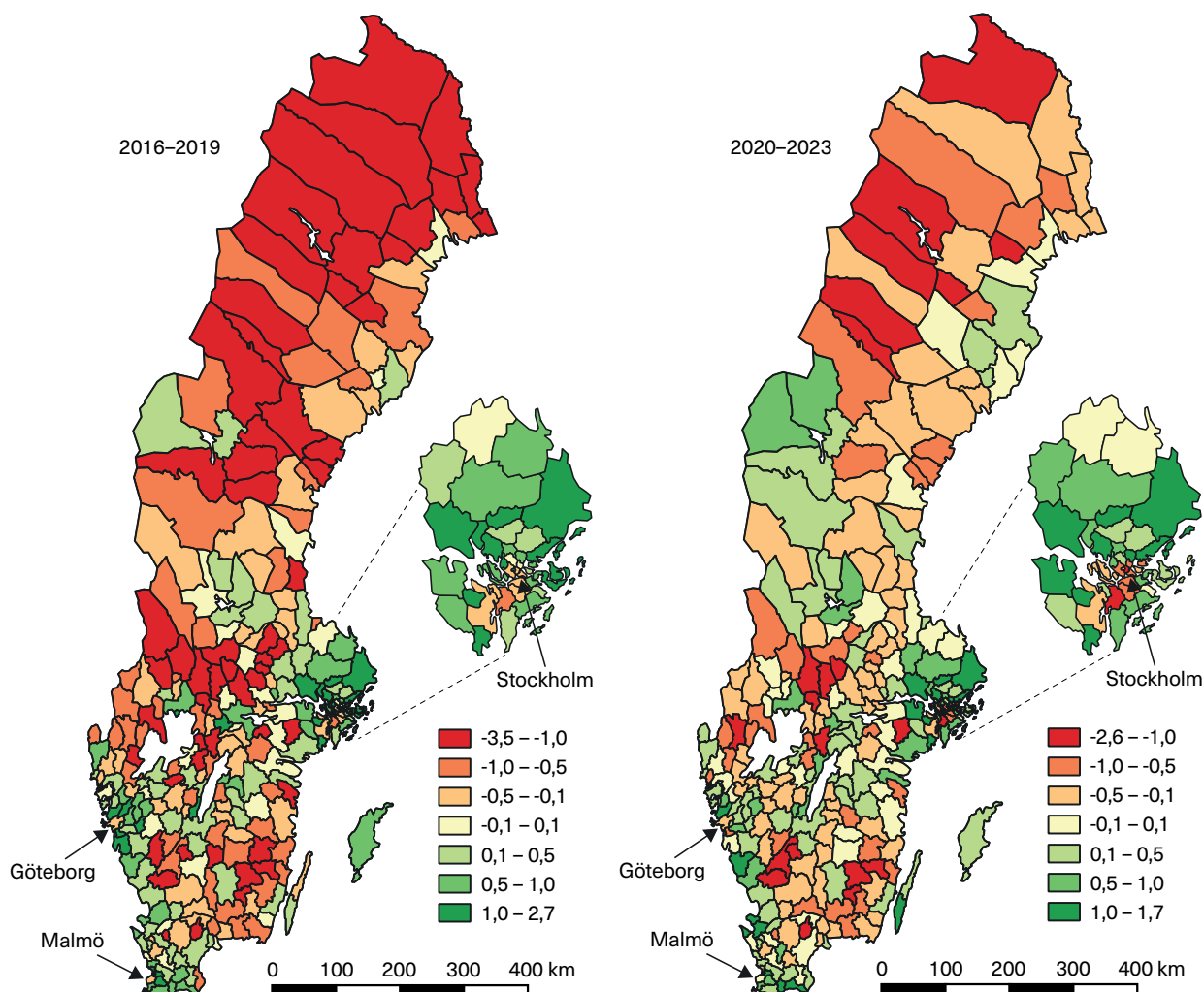
Tittar vi närmare på Stockholms stad ser vi ett negativt flyttnetto ända sedan 2016. Storstockholms regionala arbetsmarknad (förstorad i figur 10) visar också tydliga utflöden från centrum till förortskommuner. Utflyttningen från Stockholmsregionen går i huvudsak till Göteborgs- och Malmöregionerna, men också till centra i andra regioner. I relation till sin

Figur 9. Regressionslinje med konfidensintervall över nettoflyttningar inom Sverige i relation till befolkningstäthet – alla 290 kommuner, perioderna 2016–2019 respektive 2020–2023. x-axeln är logaritmerade värden, vilket innebär att avstånden mellan värdena minskas ju högre värdena blir, vilket i sin tur förbättrar förutsättningarna att utföra en linjär regression.

Källa: Eliasson och Westlund (2024).

Figur 10. Årliga nettoflyttar inom Sverige på kommunnivå, 2016–2019 respektive 2020–2023.

Källa: Eliasson och Westlund (2024).

storlek är det dock turismkommuner¹² som har den största inflyttningen från Stockholmsregionen. Den årskategori som uppvisar störst utflyttning från Stockholmsregionen är 30–44 år. Utflyttarna har ofta universitetsutbildning och ett arbete som kan utföras hemifrån (Eliasson och Westlund, 2024).

»Det finns således tecken på förändrade flyttströmmar i Sverige under och efter pandemin, men det är för tidigt att säga om de innebär ett långsiktigt trendbrott.«

DET VÄXANDE DISTANSARBETET

Det finns således tecken på förändrade flyttströmmar i Sverige under och efter pandemin, men det är för tidigt att säga om de innebär ett långsiktigt trendbrott. Samtidigt finns det en möjlighet att de registrerade flyttsiffrorna endast utgör toppen på ett isberg. Ett underliggande antagande för de flesta studier som görs om den regionala fördelningen av både BNP och befolkning (inklusive denna), är att folk faktiskt bor på ett ställe och arbetar på ett ställe. Det är fullt möjligt att arbetsmarknaden blivit mer rumsligt dynamiskt på ett sätt som inte riktigt fångas av vår traditionella statistik. Att flytta är ett stort steg, men att förlänga helgen genom att arbeta några dagar i sitt fritidshus och samtidigt behålla sin bostad i staden är ett mycket kortare steg. Om denna hypotes är riktig håller våra arbetsmarknadsregioner på att utvidgas till betydligt större områden än vad det traditionella dagliga pendlingsavståndet mellan bostad och arbetsplats möjliggjorde.

Om vi håller oss till ett mer traditionellt distansarbetsbegrepp – att jobba hemifrån – finns vissa siffror insamlade. Enligt SCB:s arbetskraftsundersökning arbetar 1,8 miljoner (ca 39 procent av arbetskraften i åldern 20–64 år) regelbundet hemifrån. Ungefär 400 000 svenskar arbetar hemifrån mer än 50 procent av arbetstiden. Såväl i Sverige som internationellt har studier visat ett ökat distansarbete, längre pendlingssträckor men färre pendlingsdagar under och efter pandemin (Nilsson m.fl., 2024; Bick m.fl., 2023; Barrero m.fl., 2023). Minskad pendlingstid och ett lugnare livspussel tycks vara starka faktorer bakom viljan att jobba hemifrån en viss del av arbetstiden (Thulin m.fl., 2023).

En rapport från Sveriges Ingenjörer (2024) visade en genomsnittlig ökning av medlemmarnas pendlingsavstånd med över 20 procent (nästan 10 km) under perioden 2020–2024. 11 procent av ingenjörerna hade mer än 10 mil till arbetsplatsen och omkring 40 procent arbetade i mars 2024 minst halvtid i hemmet. Sannolikt är dessa resultat representativa också för en rad andra yrken för vilka hemarbete är möjligt. Det sista ska särskilt observeras. En stor del av arbetskraften har fortfarande inga möjligheter att jobba hemifrån eller på distans.

En annan växande företeelse som organiserar distansarbetets praktiska geografi är *co-working*-arrangemang och kontorshotell, där individer från olika företag, offentlig sektor eller egensysselsatta delar på arbetsytor. I mars 2022 fanns det 649 *co-working*-företag i 200 svenska kommuner. För yrken som inte kräver ständig närvaro på en ordinarie arbetsplats innebär dessa möjligheter en omlokalisering av arbete till något som inte är hemmamiljön, och rumslig utvidgning av de lokala arbetsmarknaderna (Rex och Westlund, 2024). En studie av Tillväxtanalys (2023) visade att *co-*

12. Turismkommuner är de kommuner som SKR klassificerar som Landsbygdskommuner med besöksnäring, samt Gotland som tidigare inräknats i denna kategori.

working-miljöer i regionala centra delvis fungerar som ett slags inkubatorer när växande företag vill etablera sig i en region. Tillväxtanalys beräknade det totala antalet nylokaliseringar av företag 2017–2023 till drygt 900 med 3 000 anställda. Även om antalet är lågt sett till arbetsmarknaden som helhet, handlar det ofta om kunskapsintensiva jobb i växande branscher, vilket på sikt kan bredda arbetsmarknaderna för dessa yrken geografiskt. Det är en intressant trend som kan komma att förändra de svenska jobbens geografi.

GRÖNA INDUSTRIISÄTNINGAR

En sista mycket omdiskuterad process som möjligen har påverkat skiftet till förmån för en avtagande divergens i ekonomiskt hänseende är de stora investeringar som skett i norra Sverige inom det som vi kan benämna »den gröna omställningen«. Denna omvandling – eller ska den kanske kallas kompletteringsprocess – pågår på många håll i landet. Mest intressant i sammanhanget är de delar av processen som har potential att skapa nya tillväxtkrafter i norra Sverige. Sedan ett antal år pågår stora projekt på några orter i norra Norrland. Företaget Northvolt offentliggjorde 2017 att de hade för avsikt att bygga en fabrik för fordonsbatterier i Skellefteå med målet att ha runt 3 000 anställda, men i skrivande stund (mars 2025) ser framtiden för Northvolt mycket osäker ut. I syfte att producera fossilfritt stål bedriver Stegra uppbyggnadsarbete i Boden. Några av dessa initiativ har alltså redan skapat nya jobb på vissa enskilda orter, framför allt i Skellefteå, och möjligheten finns att det på sikt skapas ännu fler.

Även om framtiden för just dessa projekt i skrivande stund är mycket oklar, illustrerar nya investeringar de nya samband som industrins gröna omställning skapar och där regional tillgång till mineraler, malm, energi och andra naturresurser spelar en stor roll – samtidigt som kunskapsekonomin fortsätter att utvecklas. Detta visar också på förändringspotentialen i utvecklingsförloppen. Under de senaste åren har tillgång till elektricitet i stora mängder blivit en central lokaliseringsfaktor, en regional tillgång som inte spelat samma roll för industrin på länge. Samtidigt har utbyggnaden av Northvolt inneburit in-migration av arbetskraft, då kompetensbehovet långt ifrån kunnat täckas av lokalt rekryterad arbetskraft.

Frågan är dock hur långt dessa trots allt ganska isolerade initiativ förmår att modifiera den generella balansen i det svenska regionala systemet. Dels pågår stora investeringsprojekt även i andra kommuner i Sverige, dels kan de faktiska regionala spridningseffekterna komma att vara begränsade. Även om det investeras i exempelvis Skellefteå, Luleå och Mariestad, kvarstår det faktum att de flesta minskande små och medelstora kommuner runt om i landet inte får del av denna kaka. Snarare kan de nya investeringstrenderna ytterligare spä på divergenstrenderna i det svenska regionala systemet.

Avslutande reflektion

Sammanfattningsvis visar vår analys att de regionala ekonomiska skillnaderna i Sverige har ökat sedan 1980-talet. Nivåerna liknar dem som råder i jämförbara länder inom EU, med en grad av rumslig ekonomisk ojämlikhet som idag påminner om 1930-talets.

Samtidigt finns tecken på att denna trend har börjat avta efter 2015. Det öppnar för möjligheten att vi befinner oss i början av en ny fas, särskilt med

---

»Under de senaste åren har tillgång till elektricitet i stora mängder blivit en central lokaliseringsfaktor.«

»Samtidigt är det svårt att komma på politikområden som inte har regionala implikationer. På så sätt är all politik just regionalpolitik.«

tanke på de förändringar som följt i pandemins spår: förändrade flyttmönster, distansarbete och investeringar i den gröna omställningen.

Hur politik och beslutsfattare ska ställa sig till regionalpolitik och offentligt finansierade satsningar med målet att minska de ekonomiska och befolkningsmässiga skillnaderna mellan regioner, är en mångfacetterad fråga. En snävt definierad regionalpolitik, som främst innehåller politiska initiativ som har tydlig regionalpolitisk motivering, utgör en försvinnande liten del av de offentliga utgifterna. Samtidigt är det svårt att komma på politikområden som inte har regionala implikationer. På så sätt är all politik just regionalpolitik. De viktigaste följderna för regional utveckling kommer därför sannolikt av politik som kanske *inte* har till syfte att vara just regional. Tidvis kan man därför argumentera för att den snäva regionalpolitikens roll är att motverka oönskade geografiska konsekvenser av åtgärder inom andra politikområden.

De reella effekterna av sådana åtgärder är omdiskuterade. Samtidigt som förespråkare för regionalpolitiken inom EU har glatts åt minskande relativa ekonomiska skillnader *mellan* länder inom EU, har skillnaderna *inom* länderna tenderat att öka sedan 1980-talet. De sammantagna effekterna av regionalpolitiken är därför väldigt svåra att objektivt utvärdera ur ett kostnads- och nyttoperspektiv. Kanske får man nöja sig med att säga att regionalpolitiken är just politik, en fråga om att *vilja*, snarare än att designa objektiva och instrumentella lösningar på en förutvarande samhällig problematik. Den lilla regionalpolitiken är resursmässigt för svag för att råda på mer generella trender i ekonomi och politik. Regioner gör knappast »klassresor« endast tack vare regionala utvecklingsinitiativ.

Samtidigt anser vi att det kan vara dags att göra vissa nya regionalpolitiska överväganden i just vår tid, utifrån den bakgrund som skisserats i denna rapport. Informations- och kommunikationsteknologiernas hittills agglomerationsstärkande effekter kan komma att förändras till att främja mindre rumsligt förankrade nätverk, till exempel i form av ökat distansarbete. Sannolikt var den senaste pandemin viktig i detta sammanhang, därför att den tvingade många till en rekordsnabb lärande- och attitydförändringsprocess kring vilka arbetsmoment som kan utföras på distans. Det leder till ett inte fullständigt, men mer geografiskt upplöst arbetsliv. De agglomerationsfördelar som vi tidigare betraktat som knutna till en punkt/ett centrum tycks övergå till att bli regionala företeelser. Detta förändrar också de regionala förutsättningarna för det svenska kommunbaserade skattesystemet, som utgår från att man skattar där man bor. Men var bor man egentligen, och var ska skatten komma de kommunala budgetarna tillgodo? Det kan komma att bli mycket mer oklart tack vare, eller på grund av, arbetslivets förändring.

Vi har delvis varit förvånade över att den mycket starka ekonomiska divergenseffekten, i Sverige och i vår omvärld, har mattats av. Så länge detta inte bara är en spegling av en allmänt försämrad produktivitetstillväxt, tror vi dock att en sådan utveckling inte nödvändigtvis behöver vara negativ. Vi ser få, om ens några, exempel i historien där *mycket* stora skillnader i ett samhälle, mellan människor och mellan regioner, har varit speciellt konstruktiva.

Samtidigt fortsätter tendensen att större kommuner växer mer, även om

---

»Kärnfrågan är i vilken mån den regionalekonomiska kompensationen ska återspegla det övergripande bidraget till rikets produktivitet.«

Stockholm inte längre tar täten. Här gömmer sig dock en annan regionalpolitisk fråga som har att göra med det ekonomiska överskottets fördelning i geografin. I takt med att lokaliserade resurser (sådana som är bundna i geografin), till exempel tillgång till mark, mineraler, ett kallt klimat eller vatten, blir allt viktigare i den gröna omställningen, finns det skäl att diskutera huruvida den svenska skattemodellen idag avspeglar de regionala resursernas bidrag till den generella svenska produktiviteten. Kärnfrågan är i vilken mån den regionalekonomiska kompensationen ska återspegla det övergripande bidraget till rikets produktivitet.

Idag genererar många lokaliserade satsningar, till exempel inom kraftutbyggnad eller serverhallar, få regionalt baserade jobb och små lokala inkomster. Den lokala kompensationen blir därför försumbar, jämfört med produktivetsbidraget till den nationella ekonomin. Samtidigt får regionala eller lokala (offentliga) aktörer stå för stora investeringskostnader och risktagande. Vi har svårt att se en fortsatt logik i att endast uttag av humankapital, och även detta i minskande grad, beskattas lokalt eller regionalt. Även den regionala kompensationen utanför skattesystemet är idag försumbar. När vi träder in i en ny teknologisk era kan det därför finnas starka skäl att diskutera vad som egentligen ska vara den regionala basen i vårt svenska skatte- och kompensationssystem.

Referenser

- Baldwin, R. (2016). *The great convergence: Information technology and the new globalization*. Harvard University Press.
- Barrero, J. M., Bloom, N. och Davis, S. J. (2023). Long social distancing. *Journal of Labor Economics*, 41(S1), s. 129–172.
- Bick, A., Blandin, A. och Mertens, K. (2023). Work from Home before and after the COVID-19 Outbreak. *American Economic Journal: Macroeconomics*, 15(4), s. 1–39.
- Collin, K., Lundh, C. och Prado, S. (2019). Exploring regional wage dispersion in Swedish manufacturing, 1860–2009. *Scandinavian Economic History Review*, 67(3), s. 249–268.
- Copenhagen Economics (2021) *Det svenska gruvklustrets ekonomiska värde* Svemin. <https://www.svemin.se/publicerat-material>.
- DeJuan, J., Persson, J. och Tomljanovich, M. (2012). Regional Income Convergence in Sweden, 1911–2003: A Time Series Analysis. *The Journal of Economic Asymmetries*, 9(1), s. 67–87.
- Eliasson, K. och Westerlund, O. (2018). *Regional agglomeration of skills and earnings: from convergence to divergence?* Tillväxtanalys PM 2018:09.
- Eliasson, K. och Westlund, H. (2024) Flight from the City? Pre- and Post-Pandemic Migration in Sweden. Paper presented at the 28th Pacific Conference of the Regional Science Association International (RSAI), Daegu, South Korea, 5–7 aug, 2024.
- Enflo, K. (2016). *Regional ojämlikhet i Sverige: En historisk analys*. SNS Analys nr 33.
- Enflo, K., Henning, M. och Schön, L. (2014a). Swedish regional GDP 1855–2000: Estimations and general trends in the Swedish regional system. I *Research in Economic History*, s. 47–89. Emerald Group Publishing Limited.
- Enflo, K., Lundh, C. och Prado, S. (2014b). The role of migration in regional wage convergence: Evidence from Sweden 1860–1940. *Explorations in Economic History*, 52, s. 93–110.
- Enflo, K. och Missiaia, A. (2018). Regional GDP estimates for Sweden, 1571–1850. *Historical Methods*.
- Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.
- Henning, M., Moodysson, J. och Nilsson, M. (2010). *Innovation och regional omvandling. Från Skånska kluster till nya kombinationer*. Malmö: Region Skåne.
- Holm, E., Karlsson, S., Strömgren, M. och Westin, K. (2013). *Vad ska man ha ett land till?: Matching av bosättning, arbete och produktion för tillväxt*. Vinnova.
- Krantz, O. och Schön, L. (2007), Swedish Historical National Accounts 1800–2000, Lund Studies in Economic History 41, Lund. <https://lu.app.box.com/s/4ng7sehol3wtvjio2u3qqf92w04c6c45>.
- Lundquist, K. J. och Olander, L. O. (2007). *Omvandlingens geografi. En studie i svensk ekonomi och regioners roller genom tre decennier*. Kristianstad: Region Skåne.
- Långtidsutredningen (2015). Lindblad, S., Tynelius U., Danell T., Pichler, W. och Anderstig, C. (2015) Demografins regionala utmaningar. I Bilaga 7 till Långtidsutredningen 2015. SOU 2015:101.

- Nilsson, C., Enflo, K., Lobell, H. och Krantz, O. (2023), »Swedish Historical Regional Accounts. 2023 Update, Revision and Underlying Principles« Mimeo, Department of Economic History, Lund University. <https://lu.app.box.com/s/spd96vdmvf36rw47w54yza2qzfmj6rsp>.
- Persson, J. (1997). Convergence across the Swedish counties, 1911–1993. *European Economic Review*, 41(9), s. 1835–1852.
- Rex, A. och Westlund, H. (2024) Coworking and local development outside metropolitan areas in Sweden. *Journal of Rural Studies*, vol. 105, januari 2024.
- Rodríguez-Pose, A. (2018). The revenge of the places that don't matter (and what to do about it). *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 11(1), s. 189–209.
- Rosés, J. R. och Wolf, N. (2018). Regional economic development in Europe, 1900–2010: A description of the patterns. I *The Economic Development of Europe's Regions*, s. 3–41. Routledge.
- Schön, L. (2000). *En modern svensk ekonomisk historia: tillväxt och omvandling under två sekel*. Stockholm: SNS Förlag.
- Schön, L. och Krantz, O. (2015). »New Swedish Historical National Accounts since the 16th Century in Constant and Current Prices.« Lund Papers in Economic History, nr 140.
- Sutch, R. (2006). National Income and Product. I: Carter, S. B., Gartner, S. S., Haines, M. R., Olmstead, A. L., Sutch, R., och Wright, G. (red.). (2006). *Historical statistics of the United States: millennial edition* (vol. 3). New York: Cambridge University Press.
- Sveriges Ingenjörer (2024). Distansarbetsrevolutionen. <https://www.sverigesingenjorer.se/globalassets/24-04-distansarbetsrevolutionen--uppdatering-2024-04-29.pdf>.
- Thulin, E., Vilhelmson, B. och Brundin, L. (2023). Telework after confinement: Interrogating the spatiotemporalities of home-based work life. *Journal of Transport Geography*, 113.
- Tillväxtanalys (2023) Coworking och regional spridning av tillväxtföretag. PM 2023:04. https://www.tillvaxtanalys.se/download/18.54f2c85b187793db5be79783/1682341496753/PM_2023_04_KE.pdf.

SNS Förlag
Box 5629, 114 86 Stockholm
Telefon: 08-507 025 00
info@sns.se www.sns.se

SNS – Studieförbundet Näringsliv och Samhälle – är en oberoende ideell förening som genom forskning, möten och utbildning bidrar till att ledande beslutsfattare i näringsliv, politik och offentlig förvaltning kan fatta välgrundade beslut baserade på vetenskap och saklig analys. 280 ledande företag, myndigheter och organisationer är medlemmar i SNS.